

Platit se musí

Před rokem bylo okolo pražského Divadla Na zábradlí plno křiku: herecký soubor nechtěl za ředitele Jana Grossmana a místní prádlo se propíralo před novináři, z nichž nemálo jich nevidělo přes nafouknuté mydlínky vehementních hereckých paží. Režisér Grossman byl nakonec magistrátem jmenován za ředitele a dramatik Karel Steigerwald mu zůstal po boku. Po prázdninách tedy sezóna začala odchodem letitých opor a takřka rozpadem repertoáru. Končící sezóna byla přetěžkými deseti měsíci, s premiérami Havlova Pokoušení (režie J. Grossman), Jurjevova Malého pogromu v nádražním bufetu (režie Arnošt Goldflam) a konečně na konci května obnovenou Grossmanovou inscenací (divadelní scénář + režie) MOLIÉROVA DONA JUANA. V DNZ měla premiéru před třemi lety, s Jiřím Bartoškou v titulní roli. Je znovuobnovení Juana vymetením šuplíku s osvědčeným

z vědomí hodnotové devalvace života, která ho obklopuje," napsal ve Scéně č. 18/89 Václav Königsmark. Nicméně - a vidíme to právě až teď! - Bartoškův Juan byl pořád ještě (díky hercové mystériu, jež ve svých nehurónských, nefrajerských chvílích bezesporu má) Juanem - erotickým dobyvatelem, byt' odkvétajícím, unaveným, intelektuálním. Sluha Sganarell (Ondřej Pavelka) mu už tehdy sekundoval zdatně, ale nebylo to v míře dnešní.

Nynější Juan Jana Novotného (grossmanovského herce, dnes v DNZ slušně vytížen) chodí po pódiu a už jen ví... Asi býval svědčím, ale muselo to být kdysi dávno a nejspíš díky nějaké skryté kvalitě, neboť v jeho očích i hlase je tolik únavy, zloby, chladu, hysterie i pýchy, že už je to jen jakési rozvzpomínání se na Juana-svědce. Novotný nehraje o skepsi jako Bartoška. Jeho Juan je zarputilý, tuhé ražby. Pavelkův Sganarell tím pak na sebe váže víc pozornosti než v předchozí inscenaci. Po jevišti se pohybují dvě dramaticky

aktuální a dráždivý jako před třemi lety). Sganarellovo téma vystoupilo do popředí. Na konci Juan naběhne na jeho nůž a umírá, v logice sil, jež spolu rozpoutali. A co můj plat? - ptá se Sganarell a neví, ani netuší, že jeho výplatou je mu právě tenhle stav věčného sluhovství s nedůslednými konci, kdy všichni došli na konec nějaké cesty, on však zůstal v půli. Juan méně mluvil - víc věděl, Sganarell naopak. Divák má na konci pocit, že nynější

Telegraf

26. KVĚTNA

„Čekám, kdy pochopím, co se tady vlastně stalo. Zejména na Slovensku to stále ještě nevím. V mých prvních knížkách nebyla politika přítomná, ale věděl jsem, v jakém světě žiji. Člověk se z toho nějak instinktivně může odrazit k příběhu, který chce napsat. V průběhu půl roku bude určitě jasnější, kam Slovensko za tři roky dospělo: a od výsledku se dá odvodit smysl začátku - ať už se s tím výsledkem budu identifikovat nebo ne. To je jeden ze základních problémů, proč dnes mnoho autorů nepíše prózu zakončenou ve společenských poměrech, ve kterých dnes žijeme. Podstatný důvod, proč ani já v současnosti nepíšu.“

Slovenský prozaik Martin M. Simečka v rozhovoru s Denisou Fulmekovou po obdržení prestižní literární ceny Pegasus, kterou získal za trilogii Džin, psanou v 80. letech

Juan (vlevo - Jan Novotný) a Sganarell (Ondřej Pavelka); zaujmou i další, například Luis (Leoš Suchařípa), Filip (Jan Hrušínský), Neděla (Vlastimil Bedrna), Chudák (Vladimír Marek)

Juan a ženy: vlevo Markéta (Eva Salzmánová), vpravo Klára (Zuzana Stivínová)

Foto: Jaroslav Krejčí

kusem, ovšem bez osvědčeného interpreta?

„Juan (Jiří Bartoška) ztrácí v této inscenaci leccos ze své nezávazné hernosti, životního požitkářství, smyslové rafinovanosti i banální neodpovědnosti. Je to především racionální skeptik, který neobjevuje teprve odvrácenou stranu pošramocného (kdysi končízního) dogmatu, ale vychází vlastně

rovnocenné postavy, i když je, pochopitelně, každá zcela jiná. Juanovo téma zmetafyzického právě tím, že v Novotného podání je Juan víc při zemi - „hlas nebes“ se tentokrát ptá, vyzývá i varuje silněji (jistě ovšem i proto, že stěžejní Juanův monolog o povrchnosti a přizpůsobivosti jako zárukách úspěchu není zatím ještě pořád tak

inscenace je především o sluhovi či o téhle dvojici jako nedělitelném celku, sotva však má pocit Juana jako středobodu.

Nynější inscenace předvádí, jak interpret ovlivňuje postavu i vyznění celé hry. Není horší, ani lepší - je jiná, ač je řada scén pojata shodně, a je opět výborná. Fascinuje však méně. Grossman se mezitím v DNZ se svým totálním, perfekcionistačtím divadelním pojetím znovuzabydlel a mimoumělecké vlivy, přející i škodící umělcům v totalitarismu, jsou pryč. Juan v DNZ je varováním, že tyhle vlivy nejsou ze hry pryč navždy. Jisté džiny je lepší nevypouštět.

Josef Chuchma

DON JUAN OPĚT V DIVADLE NA ZÁBRADLÍ

Jako o život

Divadlo Na zábradlí uvedlo v obnovené premiéře - neboť s novým obsazením - Moliérova DONA JUANA, inscenaci, která byla perlou předlistopadového repertoáru divadla.

Juan Jana Novotného je poněkud bezvýrazný, životem unavený a omrzělý svědce (u nějž je záhadou, čím vlastně svádí), nevěřící v nic a nic neuznávající, vnímající svět jako komedii, která se odehrává na zchátralém hřbitově, avšak v odění z elegantní kůže novodobých žigolů, svět, v němž ctnostné Elvíry se samy nabízejí, zatímco komediantsky směšná šlechtičká hájí jejich čest až do vzájemného vyvraždění, svět, v němž schizofrenie slov a činů vede až k tomu, že nakonec s podivem nasloucháme vlastním slovům jako řeči někoho jiného.

Vývojovým činitelem a osou významu inscenace je však Sganarell Ondřeje Pavelky. Malý človíček, který se zmitá - obrazně i doslovně, strachy i rozkoší - mezi prázdným moralistním rozhořčením a ochotným přísluhováním, vystrašená nuša, která přiřazena za přirozená čísla dokáže zločiny posouvat o celé řády, nese svůj díl viny, máje se za rebelující obět, aby se nakonec podívil nad nevděčností světa, který jeho zásluhy nechá bez odměny. Skrze něj roste téma podtitlu „malých“ na zločinech „velkých“.

Ostatní role jsou pojaty spíše jako funkční kamínky do mozaiky, po níž

dvojice protagonistů kráčí za svými cíli. Přesto zaujme Zuzana Stivínová v roli živočišně smyslné Kláry, Jan Hrušínský mladší v roli jejího naivně rozšafného nápadníka Filipa či Vladimír Bedrna jako přehlouple samolibý měšťák Neděla.

Také symbolizující scéna Ivo Židka s jakýmsi rozervaným obeliskem a podlézatelným praktikábiem, citlivě aktualizující kostýmy Ireny Greflové a kontrapunkticky imperativní Orffovy Carmina burana dotvářejí funkční tvar.

A především: Je to výrazně režijní inscenace, v níž díky režisérovi herec může dokázat, co umí. Je to divadlo jak má být - divadlo, které se hraje o život, protože jiné nemá cenu hrát. První a hlavní zásluha scenáristy a režiséra Jana Grossmana je právě v tom, že k tomu herce přivedl.

Na Ondřeji Pavelkovi, o němž tvrzení, že hraje jako o život, platí nejmíc, a který tu hraje v jedné ze svých životních rolí, se pak zdá být zřejmé, že právě tento přístup je jedním z přínosů malých a netradičních divadel typu někdejšího Divadla na okraji, vnesených do „pravidelných“ repertoárových divadel.

□ LUDĚK RICHTER

Strana 13 / 2. června 1992 LN

LN 5, 1992, č. 128